

Důvody:

Odvolací soud posoudil věc nesprávně po stránce právní, maje za to, že důsledkem nařízení ze dne 13. dubna 1918, čís. 141 ř. zák. stala se neplatnou kupní smlouva, na jejíž splnění se žaluje. Obchod s bílou dřevitou lepenkou, o nějž tu jde, upraven byl tímto nařízením čís. 141, ne nařízením ze dne 13. srpna 1918, čís. 303 ř. zák., což vyplývá jasně z § 1 (1) tohoto druhého nařízení. Přes to však je přihlédnouti i k tomuto nařízení, neboť z porovnání obou těchto předpisů patrným jest účel jimi sledovaný a je možno podle úmyslu zákonodárcova vykládati jednotlivá ustanovení a zjistiti účinek jich na soukromý obchod, v tomto případě na smlouvu kupní, uzavřenou v září 1917, tudíž před začátkem účinnosti nařízení čís. 141. Oběma předpisy prohlášeny byly za zabavené suroviny i výrobky, v nich vyjmenované, a zakázáno bylo sežít zabavené zásoby, ať byly pohotově anebo zřízeny teprve později. Nařízení čís. 303 zrušilo v § 3 výslovně smlouvy, uzavřené před účinností jeho, pokud nebyly splněny odevzdáním zboží; nařízení čís. 141 vyjadřuje se v tomto směru méně určitě, prohlašujíc v § 4, že vzniklé již smluvní závazky nejsou na újmu příkazům podle něho vydaným, v dalším odstavci připouští dokonce splnění těchto smluv, předpisujíc jediné úpravu kupních cen. Naproti tomu prohlašuje určitým způsobem za neplatný (nichtig) neoprávněný prodej lepenky, k zpracování přikázané, tím, komu byla přikázána (§ 9 (2)). Ze srovnání těchto předpisů je nutně souditi, že nařízení čís. 141 nezrušilo smluv uzavřených ohledně bílé lepenky před jeho účinností, nýbrž že pozměnilo tyto smlouvy jen co do ceny. Státu šlo tehdy patrně více o papír a papírovou lepenku, zabavené nařízením čís. 303, jež obsahuje proto přísnější ustanovení. Proto nezabavil zásob lepenky v továrnách na papír (§ 2 nař. čís. 141), nechtěje zdržeti tím výrobu papíru a papírové lepenky. Co do dřevité lepenky šlo státu jediné o to, by zásoby její byly pohotově. Proto uložil majitelům zásob povinnost, aby je ohlásili hospodářskému svazu, jmenovanému v § 6, a očekávali jeho příkazy (§ 7), jinak však by měly zásoby ty v uschování. Mimo to přenechal v § 3 ministerstvu obchodu právo, stanoviti úchyly, zajisté ve prospěch soukromého obchodu. Z uvedeného vyplývá, že účelem nařízení čís. 141 bylo upravit obchod s dřevitou lepenkou, ne však jej zameziti. Dle toho je posuzovati i platnost kupní smlouvy, uzavřené před účinností nařízení toho, t. j. před 25. dubnem 1918. Smlouva ta zrušena nebyla, nýbrž bylo by došlo k úpravě kupní ceny, kdyby byla bývala splněna za účinnosti nařízení toho (§ 4 (2)), jinak však bylo nejvýše odloženo splnění její po dobu, po kterou skutečně trvala veřejnoprávní povinnost majitelů dřevité lepenky chovati její zásoby k dispozici uvedeného hospodářského svazu. Že žalovaný lepenkou tou skutečně disponoval soukromoprávně, je patrné z dopisů jeho z 1. listopadu 1919 a 12. listopadu 1919. Nebylo lze proto žalobu zamítnouti jediné vzhledem k uvedenému nařízení. Ve věci však nelze rozhodnouti, ježto nebylo jednáno o dalších námitkách vznesených žalovanou stranou proti žalobě.

Čís. 1705.

Uznáno-li na rozluce manželství s tím, že ani toho ani onoho manžela

nestihá vina na rozluce, nemá rozloučená manželka proti bývalému manželovi nároku na výživné.

(Rozh. ze dne 7. června 1922, Rv I 148/22.)

Manželství stran bylo rozloučeno pro duševní chorobu manželky a vysloveno, že nemá na rozluce viny ani ten, ani onen z manželů. Žalobě rozloučené manželky o placení výživného bylo oběma nižšími soudy vyhověno, odvolacím soudem z těchto důvodů: Prvý soud správně dovolává se ustanovení § 1266 obč. zák., jímž upraveny jsou majetkoprávní následky rozluky manželství. Dlužno tu rozeznávat, zda k rozluce došlo k souhlasné žádosti obou manželů pro nepřekonatelný odpor, či bylo-li na rozlukou uznáno rozsudkem. Jen v onom případě zanikají veškerá práva, která mají základ ve svazku manželském, jinak však je tomu v případě druhém. Bylo-li totiž na rozlukou uznáno rozsudkem, praví zákon, že bezvinnému manželovi přísluší nejen úplné zadostiučinění, nýbrž od doby uznané rozluky vše, co mu ve smlouvách svatebních vymíněno bylo na případ, že zůstane po smrti druhého manžela naživě. Zákon nerozeznává, zda druhý manžel na rozluce má vinu, či zda je rovněž bez viny; odvolací soud nesdílí náhledu odvolatele, že výraz »úplné zadostiučinění« poukazuje na vinu u druhé strany, nýbrž má za to, že tímto výrazem chtěl zákonodárce vyjádřiti jen objem povinnosti druhému náležející. Z rozlukových spisů soudu je známo, že smlouvy svatební sjednány nebyly, a přísluší tedy žalobkyni úplné dostiučinění a to jest právě slušná výživa, o níž rozlukou bez své viny by přišla. Dlužno také uvážiti, že dle dosavadního práva duševní choroba nebyla ani důvodem rozvodu a že dle nového zákona ze dne 22. května 1919, čís. 320 sb. z. a n. mezi důvody rozlukovými není uvedena tělesná vada, za manželství vzniklá, ba ani takové tělesné zmrzačení, které by konání manželských povinností vůbec vylučovalo. Uváží-li se tato okolnost, nelze míti za to, že zákonodárce, připouštějící nyní duševní chorobu za důvod k rozluce, chtěl manželku, která beze své viny do duševní choroby upadla a jejíž příští výživa není zabezpečena, dosavadního jejího nároku na slušnou výživu zbaviti, naopak jest za to míti, že zákonodárce nepokládal za potřebno vzhledem k ustanovení § 1266 obč. zák. touto otázkou se zabývat, spatřuje v tomto ustanovení dostatečnou ochranu bezvinné manželky v tomto směru. Že tomu tak jest, plyne z veřejnoprávní povahy vyživovací povinnosti manželovy, a zákonodárce již vzhledem k této veřejnoprávní povaze by otázku výživy zajisté zvlášť upravil, kdyby toho shledal potřebu. A tak i znění zákona i smysl jeho mluví pro to, že otázka sporná jest druhou větou § 1266 obč. zák. kladně zodpověděna.

Nejvyšší soud žalobu zamítl.

Důvody:

Dovolání žalovaného, opírajícímu se o důvod § 503 čís. 4 c. ř. s., nelze upřítí oprávnění. Dovolací soud nesdílí náhled soudu odvolacího, že bezvinné manželce po rozvodu § 1266, druhá věta, obč. zák. přísluší nárok na slušnou výživu se strany manželovy i tehdy, když ani manžel na rozluce

nemá viny. Předpis §u toho rozeznává, zda manželství bylo rozloučeno k návrhu obou manželů z důvodu nepřekonatelného odporu, či zda rozlučka byla prohlášena rozsudkem k návrhu strany jedné. Ač manželství dle dřívějšího zákonodárství mohlo jak v případě prvého tak i v případě druhém býti rozloučeno pravidelně, vyjma případy §§ 133 a 134 obč. zák., pouze rozsudkem a tudíž rozdíl, v § 1266 obč. zák. vytčený, není ve všech směrech případným, dlužno rozeznávat případ první od druhého hlavně tím, že, kdežto rozlučka v prvého případě nastala k souhlasnému návrhu obou manželů, nastala v případě druhém k jednostranné žalobě z důvodů v §§ 115 neb 135 obč. zák. Důsledky obou případů jsou různé. V prvého případě pomíjejí veškerá vzájemná práva, mající kořen ve svazku manželském, zejména manželské smlouvy. V případě druhém náleží manželů, na jehož vinu nenalezeno, úplné dostiučinění, t. j. náhrada za nárok na výživné, zaniklý rozlukou manželského svazku, které musí dáti manžel, na jehož vinu ve smyslu § 11 min. nař. ze dne 9. prosince 1897 čís. 283 ř. zák. uznáno bylo. Předpokládá tudíž druhý případ § 1266 obč. zák. jednostrannou žalobu o rozlučku a náleží na rozlučku z viny pouze jednoho manžela, který pak dáti musí úplné dostiučinění a tedy, uznáno-li na vinu manželovu, i výživné nevinné manželce. Dle § 1324 obč. zák. předpokládá »úplné zadostiučinění« vinu na straně povinné. Ze srovnání §§ 102, 1264, 1265 a 1266 obč. zák. plyne, že zákon rozeznává v manželských sporech, »zda na rozvodu neb rozluce jsou vinny obě strany či jen jedna, či snad žádná.« Dle §§ 102 a 1265 obč. zák. může při neplatnosti manželství, je-li jedna strana bez viny, tato nevinná strana žádati odškodnění, podobně jako při soudním rozvodu dle § 1264 obč. zák. V následujícím § 1266 obč. zák. ustanoveno, že při rozluce, vyslovené rozsudkem k návrhu jedné strany, náleží straně bezvinné plné dostiučinění; to tedy platí podobně jako v §§ 102 a 1265 obč. zák. jen tenkrát, když tato strana sama je bez viny a když tedy druhá strana je vinna, nikoli však, když obě jsou bez viny na rozluce. Není-li tedy na vinu manželovu v rozlukovém rozsudku uznáno, není zde důvodu, který by manžela po provedené rozluce k výživě manželky zavazoval. V případě takovém, jako je tento případ, že obě strany jsou bez viny, nemůže žádná strana žádati na odpůrci odškodnění. To odpovídá též úmyslu zákonodárcově, neboť rozlukou jest manželství vůbec zrušeno tak jako smrtí nebo prohlášením neplatnosti manželství a tudíž pominul důvod manželce výživné poskytovat. Co pak se tkne právní povahy manželčina nároku na výživu, jest tento nárok čistě soukromoprávním a nikoli veřejnoprávním. Již z materialí k občanskému zákonu vyplývá, že manželství jest soukromou, občanskou smlouvou, a nárok na splnění manželské smlouvy a pokračování v manželském společenství pouze právem soukromým. Manželé mohou dle své vůle vzdáti se nároků, z manželské smlouvy plynoucích, a jest jich vůli zůstaveno, pokud a ze kterých právních důvodů chtějí uplatňovati své vzájemné nároky. O ustanovení § 91 obč. zák. povinnost rozloučeného manžela k výživě manželky opřítí nelze; dle §§ 91 a 92 obč. zák. souvisí vyživovací povinnost manželova za trvání manželství s postavením manžela jako hlavy rodiny, a s podrobením se manželčiným pod jeho moc a s jejím závazkem žítí s manželem ve společné domácnosti a býti mu nápomocnou při jeho výdělečné činnosti. Když již při

pouhém dobrovolném rozvodu se zrušuje společné žití manželů a přestává povinnost manželky býti muži při vedení domácnosti a výdělečné činnosti nápomocnou a manžel není více povinnován, ji na dále živiti, tím spíše platí zásady ty při úplné rozluce manželství, kde svazek manželský se ruší a naprosto zaniká, takže manželé i nový sňatek uzavíratí smějí. Nesmí-li se manželka po rozvodu odvolávati na ustanovení § 91 obč. zák., tím méně tak učiniti smí po provedené manželské rozluce. Avšak ani ustanovení § 19 zákona ze dne 22. května 1919, čís. 320 sb. z. a nař. zde použití nelze. Š ten předpokládá totiž, že před rozlukou ohledně vyživovací otázky bylo mezi stranami uzavřeno ujednání, nebo že před tím již platilo soudní rozhodnutí podle §§ 106 a 108 obč. zák., kteráž ovšem zůstávají i na dále po rozluce v platnosti. Z důležitých důvodů mohou pak strany, nebo jedna z nich, žádati po rozluce nové uspořádání majetkových poměrů pořadem práva. Kde však nepředcházelo rozluce ani ujednání stran, ani rozhodnutí soudu o otázce vyživovací, tam není základny pro nové uspořádání majetkových poměrů po rozluce. Mylně tedy posoudil odvolací soud případ po stránce právní, když z ustanovení §§ 91 a 1266 obč. zák. a z domnělé veřejnoprávní vyživovací povinnosti manželovy vyvodil povinnost žalovaného platiti rozloučené manželce výživné, když při rozluce manželství na vinu manželovu nebylo uznáno. V nedostatku manželovy viny není zde proň zavazujícího důvodu, by výživné platil žalobkyni, která již není jeho manželkou. Poukazuje-li se na to, že manželka na své nemoci epileptické a duševní viny nenese, dlužno na to odvětit, že je to pro ni nahodilým neštěstím, za jehož následky nikdo neručí (§ 1311 obč. zák.), jako by neručil, kdyby totéž neštěstí stihlo dívku svobodnou, nebo rozloučeného manžela.

Čís. 1706.

Ve sporu o spravení záznamu zkoumá soud sám od sebe pouze, zda jest tu právní důvod po stránce formální. Otázkou, zda právní důvod jest platným a dosud účinným, zabývá se soud pouze k námitce žalovaného.

Právo předkupní lze zřídit i mimo smlouvu kupní.

(Rozh. ze dne 7. června 1922, Rv II 238/22.)

Na základě nájemní smlouvy ze dne 26. ledna 1921, vykazující až na ověření podpisů pronajímatelů všechny ostatní náležitosti vtělení dle §§ 31 a násl. knih. zák., byl povolen záznam práva nájemního a předkupního, v této listině stranami ve prospěch strany žalující umluveného. Proti žalobě o spravení tohoto záznamu, v čas podané, namítala žalovaná mimo jiné, že smlouva není smlouvou nájemní, ježto nebyla ujednána »určitá cena«, a že předkupní právo, schopné k vtělení dle § 9 knih. zák., může býti umluveno pouze v souvislosti se smlouvou kupní, takže sporné právo nájemní a předkupní není způsobilé ku vtělení. **P r o c e s n í s o u d** p r v é s t o l i c e žalobě vyhověl mimo jiné z těchto důvodů: Do oboru hmotněprávních námitek spadá i námitka nezpůsobilosti nájemního a předkupního práva, o něž se jedná, ku knihovnímu vtělení. Podmínky pro zápis do pozemkové knihy jsou přesně vypočteny v §§ 93 a násl. kn. zák. Povinnost zkoumati hmotněprávní náležitosti smlouvy a práv, ku vtělení určených, není mezi nimi. Ostatně v přesném popsání peněžní úplaty za